

СПЕЦИФІКА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Н. В. Непрядкіна,

к. е. н., доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Nataliya1008@yandex.ru

У статті розглядаються основні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі послугами України з країнами Східної Європи. Проаналізовано динаміку експорту та імпорту послуг між державою і країнами регіону за останні п'ять років. Зроблено висновок, що країни Східної Європи є важливими торговельними партнерами держави. Спостерігається тенденція переважання експорту над імпортом через наявність позитивного сальдо зовнішньої торгівлі послугами між Україною та досліджуваними країнами. Серед найбільших торговельних партнерів виділено Польщу, Угорщину й Чехію.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, послуга, держава, сальдо.

СПЕЦИФИКА ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ УСЛУГАМИ УКРАИНЫ СО СТРАНАМИ ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

В статье рассматриваются основные тенденции развития внешней торговли услугами Украины со странами Восточной Европы. Проанализирована динамика экспорта и импорта услуг между государством и странами региона за последние пять лет. Сделан вывод, что страны Восточной Европы являются важными торговыми партнерами страны. Наблюдается тенденция преобладания экспорта над импортом из-за наличия положительного сальдо внешней торговли услугами между Украиной и исследуемыми странами. Среди крупнейших торговых партнеров выделено Польшу, Венгрию и Чехию.

Ключевые слова: внешняя торговля, экспорт, импорт, услуга, государство, сальдо.

SPECIFICS OF UKRAINIAN SERVICES FOREIGN TRADE WITH THE COUNTRIES OF EASTERN EUROPE

The article examines the main trends of services foreign trade of Ukraine and the countries of Eastern Europe. Using statistical information the author analyzes the dynamics of exports and imports of services between the state and the countries of the region over the last five years. The author demonstrates the trend of exports predominance. In conclusion, the article shows positive balance of services foreign trade between Ukraine and the above mentioned states. After a detailed review the author proves that Eastern European countries are important trade partners of Ukraine. The article highlights Poland, Hungary and the Czech Republic as the major partners of our country in the field of services foreign trade.

Key words: foreign trade, export, import, service, state, balance.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку економіки країн світу міжнародна торгівля послугами набуває все більшого значення. У більшості країн Європи у загальному обсязі зовнішньоторговельного обороту питома вага торгівлі послугами збільшується, оскільки в європейських країнах значна частка економічно активного населення зайнята саме в цій сфері. Також це є результатом науково-технічного прогресу у сфері матеріального виробництва та збільшення соціально-економічних потреб багатьох європейських країн. Отже, в сучасних умовах розвитку світового господарства суспільно-географічне дослідження міжнародного ринку послуг є важливим і актуальним.

Вигідне економіко-географічне положення України сприяє розвитку зовнішньої торгівлі послугами з країнами Європи. Україна розташована поблизу економічно високорозвинених країн Західної Європи, пов'язана морськими шляхами з країнами Середземномор'я, а також межує з країнами Східної Європи. Через територію держави проходять транзитні магістралі з держав США до країн Європи. Це сприяє збільшенню частки послуг, зо-

крема транспортних, у зовнішній торгівлі України з країнами Європи.

Метою статті є визначення основних тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі послугами України з державами Східної Європи.

Ступінь вивчення проблеми. Тенденції розвитку міжнародної торгівлі послугами в умовах глобальної нестабільності, особливості формування та інструменти регулювання торговельних потоків активно досліджуються в межах СОТ, МВФ, ЮНКТАД. Цим проблемам присвячені наукові праці таких закордонних вчених, як: Д. Джоббер, І. Дюмулен, Ф. Котлер, Д. Найяара, Б. Рендер та ін. Закономірності розвитку зовнішньої торгівлі України послугами в контексті глобальних тенденцій досліджували вітчизняні вчені, зокрема: Р. Заблоцька, П. Кафтанова, Ю. Коваленко, А. Мазаракі, А. Мельник, Ю. Мельник, А. Оліфер, А. Рум'янцев, В. Тіпанов, Т. Циганкова та ін. Разом з тим, проблеми розвитку торгівлі послугами України з окремими регіонами, в тому числі країнами Східної Європи, залишаються поза увагою дослідників. Тому, з огляду на тісну співпрацю нашої

держави зі згаданими країнами, доцільно, на наш погляд, приділити увагу саме цьому питанню.

Виклад основного матеріалу. Для сучасного світового господарства характерним є бурхливий розвиток сфери послуг, що спричинений лібералізацією та глобалізацією світових економічних процесів. Як свідчить практика, для значної частини країн світу сфера послуг є однією із найважливіших і дедалі значніших складових економіки. Послуги є джерелом довгострокового економічного зростання країн, причому для деяких з них — важливішим, ніж промисловість [1, с. 35].

Зростання ринку послуг у міжнародному масштабі пояснюється дематеріалізацією виробництва, інтелектуалізацією праці, інформатизацією господарських відносин, що збільшує споживання різних видів послуг. Суттєве місце в платіжному балансі України займає її зовнішньоекономічна діяльність. Насамперед, необхідно виокремити зростання ролі торгівлі послугами, що в останні роки забезпечує Україні позитивне сальдо торговельного балансу, на відміну від зовнішньої торгівлі товарами.

Послуги відіграють головну роль у всіх сучасних національних економіках розвинутих країн. Ефективний сектор послуг має вирішальне значення для торгівлі та економічного зростання і для повноцінного економічного розвитку, а також виступає каталізатором усієї світової торгівлі й розвитку. Європейський Союз продовжує залишатися найбільшим глобальним учасником світового ринку послуг: як у якості експортера, де його частка досягає 28 %, так і в ролі імпортера з показником 24 % [2].

З огляду на євроінтеграційне спрямування нашої держави доцільно проаналізувати останні тенденції становлення й розвитку зовнішньої торгівлі послугами України з європейськими країнами протягом останніх років.

За період 2006 – 2012 рр. обсяги експорту та імпорту послуг значно збільшилися. Якщо у 2006 р. значення експорту та імпорту були 2360,8 та 1703,9 млн дол. США відповідно, то у 2012 р. ці показники збільшились майже на 59% за експортом і на 56% за імпортом [3].

Найбільшими ринками збуту українських послуг виступають такі європейські країни: Велика Британія, Швейцарія, Німеччина, Кіпр, Бельгія, Естонія, Австрія, Франція, Польща, Нідерланди. Найбільші експортери послуг до України — Кіпр, Велика Британія, Німеччина, Швейцарія, Австрія, Польща, Нідерланди, Франція, Швеція, Угорщина. З абсолютною більшістю європейських країн Україна має позитивне сальдо у торгівлі послугами, але з Австрією, Німеччиною, Польщею, Португалією, Нідерландами, Андоррою і Литвою воно від'ємне.

Європейський Союз є одним із основних торговельних партнерів України. Згідно зі статистичними даними, у 2014 році питома вага торгівлі товарами та послугами України з ЄС збільшилася на 3,5 відсот-

кові пункти та склалася у розмірі 35,8% від загального обсягу торгівлі України (рис. 1). Водночас, на фоні загального скорочення обсягів торгівлі України на 21,7 відсотків скорочення обсягів товарообігу з ЄС відбулося лише на 12,4 відсотки (або на 6 831,20 млн дол. США) та склалася в обсязі 44 297,4 млн дол. США.

Питома вага торгівлі послугами між Україною та ЄС у 2014 році збільшилася на 1,7 в. п. та склалася у розмірі 40,3% від загального обсягу торгівлі послугами України. Водночас, обсяги торгівлі послугами у грошовому виразі скоротилися на 18,7 відсотки (або на 1 573,00 млн дол. США) та склалися в обсязі 6 834,7 млн дол. США (див. рис. 1). Питома вага експорту послуг до країн ЄС за згаданий період збільшилася на 5,0 в. п. та склалася в розмірі 34,5% від загального обсягу експорту послуг України. Обсяги експорту послуг у грошовому виразі скоротилися на 7,3 відсотки (або на 306,7 млн дол. США) та склалися в обсязі 3 889,00 млн дол. США.

Питома вага імпорту послуг з країн ЄС за згаданий період скоротилася на 4,1 в. п. та склалася в розмірі 51,9% від загального обсягу імпорту послуг в Україну. В свою чергу, обсяги імпорту послуг у грошовому виразі скоротилися на 30,1 відсотки (або на 1 266,20 млн дол. США) та склалися в обсязі 2 945,80 млн дол. США. У двосторонній торгівлі між Україною та ЄС склалося позитивне сальдо, яке збільшилось у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 959,5 млн дол. США та у 2014 році склалося у розмірі 943,2 млн дол. США.

Основними торговельними партнерами України за зазначений період стали такі країни, як Велика Британія (19,4%), Німеччина (16,5%), Кіпр (13,8%), Нідерланди (6,0), Австрія (5,2%), Польща (5,0%). Провідними країнами, що імпортували українські послуги, стали такі держави, як Німеччина (16,5%), Велика Британія (16,5%), Кіпр (11,6%), Нідерланди (7,3), Польща (5,1%), Австрія (5,1%). До головних країн-експортерів послуг до вітчизняної економіки належать Велика Британія (23,3%), Кіпр (16,6%), Німеччина (16,4%), Австрія (5,4%), Польща (4,9%), Нідерланди (4,3%).

У I півріччі 2015 р. найбільші обсяги експорту припадали на транспортні послуги, які займали 54,2% від загального обсягу експорту, в сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні — 16,3%, з переробки матеріальних ресурсів — 12,3% і ділові — 7,9%. Обсяг експорту послуг країн ЄС склав 1 млрд 392,9 млн дол. США і скоротився в порівнянні з I півріччям 2014 р. на 31,7%. Частка експорту послуг країнам ЄС становила 30,8% від загального обсягу експорту і проти відповідного періоду 2014 р. зменшилася на 2,6 в. п. Найбільшу частку в загальному обсязі імпорту послуг в I півріччі 2015 р. становили транспортні послуги — 21,7%, державні та урядові — 15,9%, послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю — 15,1%, ділові — 13,7%, на послуги, пов'язані з подорожами — 12,3%, в сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні — 11% [5].

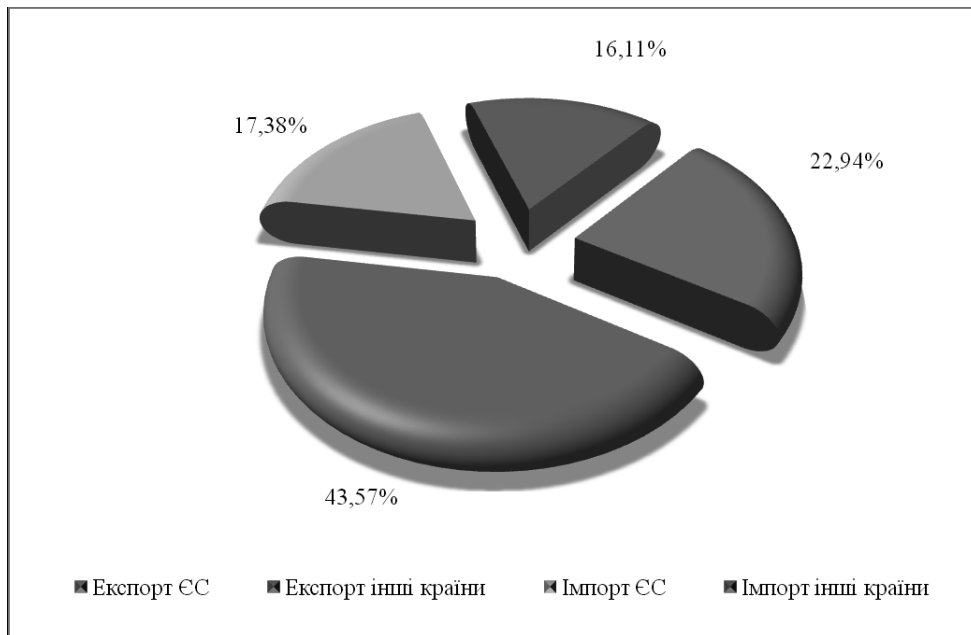

Рис.1. Структура зовнішньої торгівлі послугами України, 2014 рр.
(побудовано автором за даними [4])

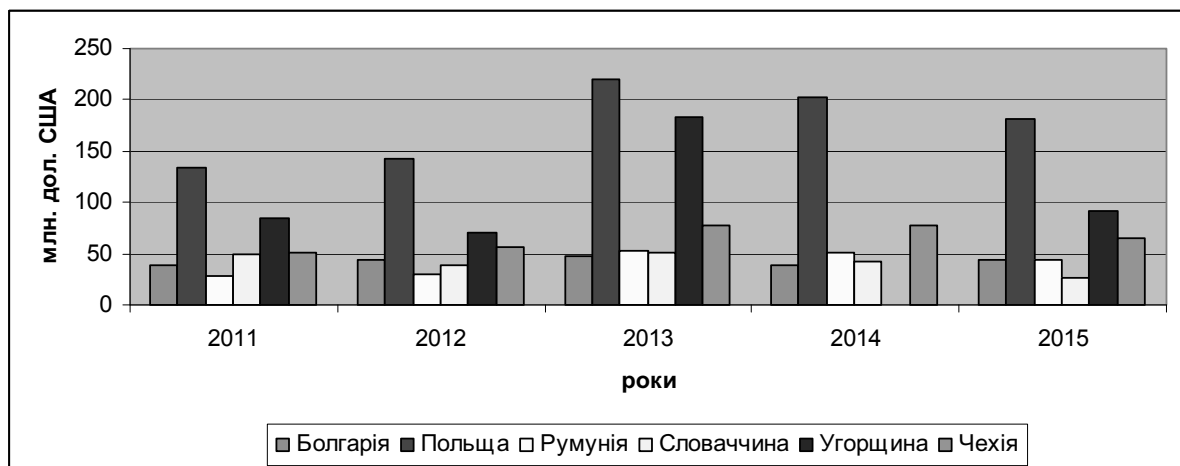

Рис. 2. Експорт вітчизняних послуг до країн Східної Європи (побудовано автором за даними [3])

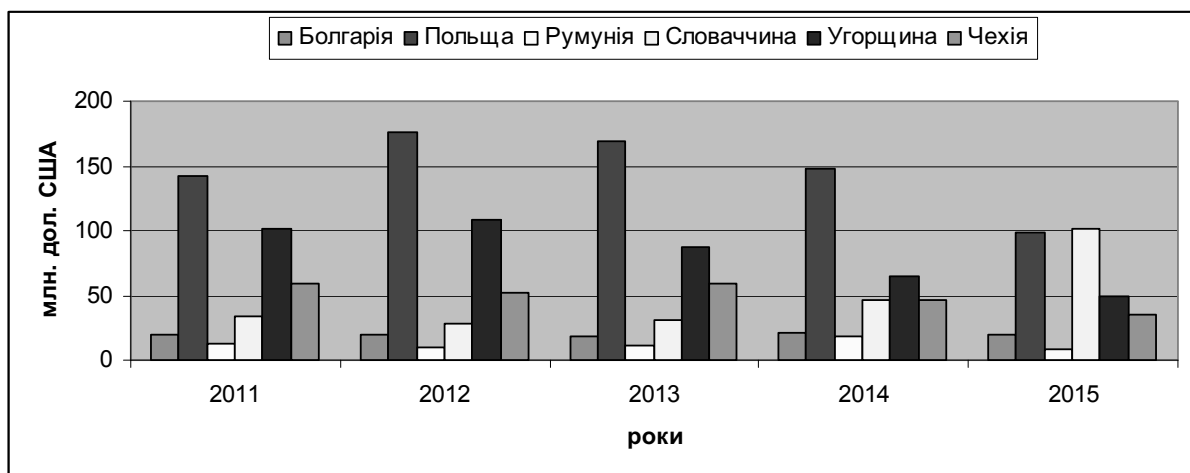

Рис. 3. Імпорт вітчизняних послуг з країн Східної Європи (побудовано автором за даними [3])

Важливими партнерами України у зовнішній торгівлі послугами протягом останнього періоду часу залишаються східноєвропейські держави. Серед найбільших імпортерів вітчизняних послуг можна виділити Польщу, Угорщину й Чехію (рис. 2). При цьому спостерігається зростання торгівлі з 2012 р., який вважався провальним після активної діяльності в період з 2006 р.

Ті самі держави є найактивнішими постачальниками послуг в економіку України. Крім того, у 2015 р. Україна активно споживала словацькі послуги (рис. 3).

Разом з тим спостерігається позитивне сальдо у торгівлі послугами України з країнами Східної

Європи, що є доказом наявності попиту на вітчизняні послуги з боку досліджуваних держав протягом останніх п'яти років, а отже, домінування імпорту послуг над експортом (табл. 1).

Висновки. Отже, здійснивши аналіз зовнішньої торгівлі послугами України, можна зазначити, що країни Східної Європи є важливими торговельними партнерами держави, оскільки за обсягом зовнішньоторговельного обороту послугами даний регіон посідає вагомe місце серед інших регіонів світу. Спостерігається тенденція переважання експорту над імпортом, результатом чого є позитивне сальдо зовнішньої торгівлі послугами між Україною та країнами Східної Європи.

Таблиця 1

Зовнішня торгівля України послугами з країнами Східної Європи, млн дол. США

Країни	2011		2012		2013		2014		2015	
	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт
Болгарія	20,4	37,9	19,6	44,4	18,5	47	21,8	39,3	19,2	43,6
Польща	142,9	134,6	175,8	141,8	168,9	219,6	148,4	202,8	98,7	181,9
Румунія	13	28,2	10,2	30,5	11,6	53,2	18,5	50,6	9	43,3
Словаччина	33,6	49,4	27,6	38,2	30,9	50,3	46	41,4	101,8	26,8
Угорщина	101	84,2	108	71,1	88	183,5	65,4	98,8	50	92,3
Чехія	59,4	50,6	52,4	56,2	58,5	77,2	45,8	77	34,6	64,6

Джерело: складено автором за даними [3]

Література:

1. Бережна Г. В. Особливості експорту та імпорту послуг України / Г. В. Бережна // Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. – 2013. – № 1. – С. 35-40.
2. Особливості зовнішньої торгівлі послугами України з країнами Європейського Союзу / В. С. Корчун, О. К. Наневич. / Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://integrationconference2011.wordpress.com/2011/07/11/hello-world/>
3. Зовнішня торгівля України послугами з країнами ЄС / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України – офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.me.gov.ua.
5. Профіцит зовнішньої торгівлі України послугами за I півріччя склав 2,2 млрд дол. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.rbc.ua/ukr/news/profitsit-vneshney-torgovli-ukrainy-uslugami-1439558523.html>